Největší dramatici
William Shakespeare
12 převyprávěných her
v historických souvislostech

text
a ilustrace
Renáta Fučíková

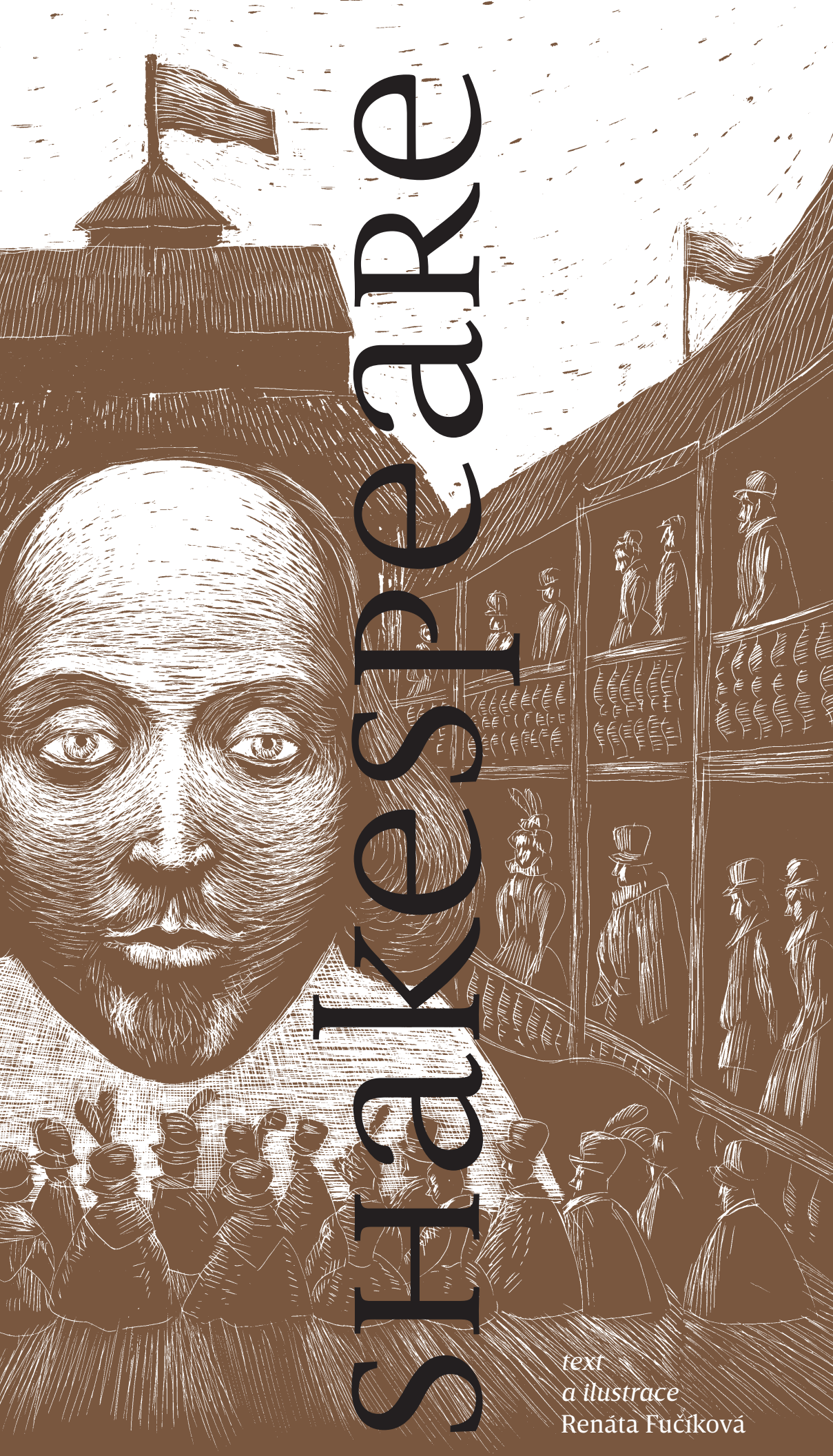

Shakespeare

text
a ilustrace
Renáta Fučíková

Tato kniha vychází s podporou
Ministerstva kultury ČR

text a ilustrace © Renáta Fučíková, 2016
odborná revize: PhDr. Zdeněk Vybíral, Ph.D.

ISBN 978-807429-740-3

OBSAH

Úvod 7

Kapitola *1*
Zkrocení zlé ženy *9*

Kapitola *2*
Romeo a Julie *27*

Kapitola *3*
Sen čarovné noci *43*

Kapitola *4*
Benátský kupec *59*

Kapitola *5*
Mnoho povyku pro nic *77*

Kapitola *6*
Jak se vám líbí *93*

Kapitola *7*
Hamlet, princ dánský *109*

Kapitola *8*
Večer tříkrálový *127*

Kapitola *9*
Othello, benátský mouřenín *143*

Kapitola *10*
Macbeth *159*

Kapitola *11*
Král Lear *175*

Kapitola *12*
Bouře *191*

Závěr *207*

ÚVOD

William Shakespeare žil dávno – před čtyřmi sty lety. Přesto se hry, které jsou podepsány jeho jménem, dodnes hrají v divadlech po celém světě. Čím dokážou oslovit dnešní diváky?

Především tím, že vyprávějí strhující příběhy. Jsou zrcadlem lidských vášní, proher i vítězství. Shakespeare ve svých hrách jen málokdy použil původní zápletku, většinou se opíral o zprostředkovaná vyprávění, o záznamy z kronik, nebo dokonce o cizí díla. Mistrovsky je však pospojoval, doplnil o nové podrobnosti a scény proložil zásadními monology.

Myslel i na zábavu: humornými postavami dokázal pobavit obecenstvo i uprostřed tragédie.

Tvořivě pracoval s jazykem a svoje hry vyšperkoval stovkami zcela nových výrazů. Tak obohatil slovník Angličanů a později i nás všech, když se světem šířily překlady jeho her.

Kouzlo Shakespearových her spočívá hlavně v určité čistotě příběhu. Představení se totiž původně hrálo na malém jevišti bez kulis. Všechny děje – souboje, bitvy i úvahy – bylo tedy nutno předvést nebo alespoň odvyprávět. Navíc ve verších, v rytmu zvaném blankvers.

Právě tato čistota a přímočarost příběhů nabízí neuvěřitelné možnosti, jak hry nově uchopit a podat. Jak různorodě byly Shakespearovy hry zinscenovány, kolikrát už byly i zfilmovány! Režisér mnohdy přesouvá původní děj do jiné doby či místa. A přesto takové posuny dávají smysl, hry nesou v sobě dál svoje původní poselství.

Herci milují Shakespearovy postavy ze stejných důvodů. Původní ryzost textu dává představiteli obrovský prostor, jak ukázat svoje umělecké schopnosti. Shakespearovy divadelní hry patří nepochybně k tomu nejlepšímu, co člověk vytvořil, patří k pokladům lidského ducha.

Divadelní historici a badatelé se dodnes přou, zda mohl být William Shakespeare skutečně autorem všech svých 38 her. Kde by mohl muž pocházející z nevýznamné rodiny ze střední Anglie načerpat tolik znalostí z historie a literatury? Odkud by znal dvorské intriky? Jak by vedle hraní na jevišti vůbec stihl všechno napsat? Nepodepisoval svým jménem dílo někoho jiného, třeba vzdělaného královnina dvořana? Nebo dokonce vzdělané dámy?

Naše kniha nehledá odpověď na tyto otázky. Nezkoumá Shakespearův život a autorství. Podává však obraz Shakespearovy doby.

Jádro knihy tvoří převyprávění jeho dvanácti nejznámějších her, přičemž jsem záměrně do této knihy nezařadila hry historické. Vybrané hry jsou uspořádány podle data svého vzniku. Díky tomu z nich můžeme vyčíst vývoj Shakespearova stylu i jisté zvraty v jeho životě.

Stejně jako k mládí patří láska, naši knihu otevírají Shakespearovy rané hry – komedie o hubaté nevěstě „Zkrocení zlé ženy“ a tragédie nešťastných milenců „Romeo a Julie“. Následuje série komedií, které psal oblíbený autor už na zakázku: „Sen čarovné noci“, „Mnoho povyku pro nic“

a „Jak se vám líbí“. Mezi nimi se skví „Benátský kupec“, hra o půjčování peněz, o dluzích a lichvářích; Shakespeare musel ve zralém věku často řešit svou finanční situaci. Tragédii „Hamlet“ napsal Shakespeare po smrti svého syna; zabývá se pomíjivostí života a konečností smrti. Následuje snad nejrozvernější komedie „Večer tříkrálový“ a po ní už jen samé truchlohry – díla stárnoucího autora: „Othello“ vypráví o žárlivosti, „Macbeth“ o tyranovi, „Král Lear“ o nevděku dětí. Poslední hra v tomto výběru je jakoby z jiného těsta: báchorka z tajemného ostrova nazvaná „Bouře“. Shakespeare se v ní loučí s divadlem i se svým pozemským bytím.

Nejen hry, ale i povaha jejich postav nám cosi říkají o autorovi. Zdá se, že Shakespeare obdivoval výrazné ženské postavy. Většina her má totiž silné hrdinky, které se nebojí vzít osud do svých rukou. Rozhodují se rychle, svou situaci často řeší mužským převlekem, pro silné slovo nejdou daleko. Takové jsou Kateřina, Porcie, Beatricie, Rosalinda a Viola. Naopak dívky trpně odevzdané svému osudu, Ofélie a Desdemona, naleznou smrt. Zcela mimo tyto dvě polohy stojí lady Macbeth, ztělesnění manipulativního zla.

Mužské postavy pak dávají představu o společenských pozicích, po nichž renesanční muži toužili: králové, vévodové, bohatí kupci, vítězní generálové, mocní čarodějové. A vedle nich defilují postavy zábavné: nemotorní strážní, hovorní ochmelkové, hubatí šašci.

Při psaní knihy jsem pracovala s vynikajícím překladem Jiřího Joska. V převyprávění každé hry nechávám zaznít zásadní monolog nebo dialog právě v jeho překladu. Hry jsem převyprávěla tak, aby oslovily především starší školní děti.

Právě kvůli nim jsem jednotlivé hry doplnila o krátká vyprávění o životě v Shakespearově době: o královnách a králích, o šermířích i chůvách, o válkách, popravách i nemocech, o výchově, o zábavě, o zámořských výpravách...

S pomocí velkého množství ilustrací tak předkládám obraz evropské pozdní renesance a vzdávám hold nejslavnějšímu dramatikovi všech dob.

Renáta Fučíková

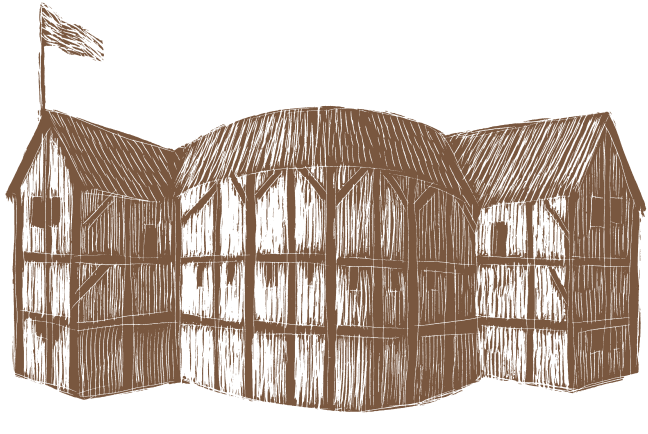

Kapitola *1*

zkrocení zlé ženy

„Zkrocení zlé ženy“ je veselohra o zmoudření hubaté nevěsty. Svatba v Shakespearově době byla vlastně obchodem mezi ženichem a otcem nevěsty. Ženy si ale nakonec dokázaly poradit a prosadit svou, jen na to musely jít chytře.

Zkrocení zlé ženy – úvod

Čas perel a aksamitu

V letech, kdy William Shakespeare psal svoje hry, vládly západoevropské módě šustící sukně, vyšívané střevíce a složité účesy. To v případě dívek, o nichž je řeč v následujícím příběhu. Pánové sukně nenosili. Právě v době pozdní renesance, kam časově náleží Shakespearovy hry, odložili evropští muži suknice a dlouhé tuniky, které nosili po staletí. Začali nosit kalhoty. Přesto byl jejich oděv stejně složitý jako ten dámský.

Kolébkou renesance i renesanční módy byla Itálie, tehdy rozdělená do mnoha území a státečků. Jména jako Toskána, Benátsko, Savojsko, Neapolsko už ale na mapě dnešní Evropy nenajdeme. Italská města Florencie, Siena, Milán, Benátky. Pisa zbohatla na konci středověku výrobou vlněných látek, nebo naopak dovozem hedvábí a sametu z Asie.

Bohatí měšťané chtěli předvádět svůj blahobyt a ukázat: já na to mám, jsem stejně mocný jako kdejaký šlechtic. Ostatně, mnohý hrabě či vévoda si rád půjčoval peníze právě u zámožných obchodníků s látkami.

Celé rodiny boháčů se tehdy zahalily do hedvábného sametu zvaného aksamit. Látky širokých kabátců a sukní byly poseté vzory granátových jablek, lilií, narcisů, tulipánů. Ale to nestačilo. Poprvé v dějinách módy vykouklo na povrch prádlo: spodní košile z jemného batistu. Rukávy a nohavice svrchních oděvů byly důmyslně prostříhané, a tak škvírami prosvítaly bělostné pruhy drahého spodního prádla.

Po objevení Ameriky se Španělsko stalo nejbohatší zemí tehdejšího světa a začalo Evropě diktovat módu. Odtud se do Shakespearovy Anglie dostal zvyk nosit tuhé krajkové límce. Kolem krku vytvářely okruží leckdy tak mohutné, až se jim říkalo mlýnské kameny. Pánové nosili baňaté kalhoty ke kolenům a k nim pomocí podvazků připevňovali punčochy. V prošívaných kazajkách mívali vycpávky na docela nečekaném místě: na břiše! Být při těle bylo totiž známkou blahobytu.

Dámská móda zažila další historickou premiéru: první šněrovačku s výztuží z drátů nebo ze dřeva. Jak asi muselo ženy bolet být uskřinutá v takových šatech celý den, navíc nést na těsném živůtku drátěnou konstrukci a na ní těžkou širokou sukni.

Ovšem je pravda, že to nebyla móda pro lidi, kteří pracovali rukama. Do těchto nákladných „ulit“ se oblékal jenom ten, kdo se chtěl ukázat ostatním: králové, šlechta a bohaté měšťanstvo.

Být krásná znamenalo mít světlé vlasy a vysoké čelo. Dívky si proto nad čelem vlasy vytrhávaly, stejně jako obočí. Vlasy vydávaly napospas slunci, rozložené přes okraj širokého klobouku, který naopak chránil jejich bílou pleť. Takto odbarvené kadeře pak zaplétaly do složitých vrkočů, do nichž vkládaly perly. Věřili byste, že něžné perly tehdy nosili všichni? Nikoho nepohoršoval drsný vousatý muž s perlovou náušnicí.

Renesanční módní premiérou byly i podpatky. Dnes je nosí ženy, ale jako první s nimi přišli jezdci: podpatky jim pomáhaly udržet nohu v třmenu. Brzy se však ukázalo, že jejich nositel je lépe vidět, a tak se ujaly ve vyšších vrstvách společnosti, která chtěla být všem na očích.

zkrocení zlé ženy

Amorův šíp

Z Pisy do Padovy je to pěkný kus cesty. Na jejím konci najdete starobylé město s univerzitou. Sem se vypravil Lucenzio, mládenec lačnící po vzdělání. Jeho otec je bohatý obchodník, mladíka tudíž doprovázejí dva sluhové. Lucenzio se nemůže dočkat, až se zapíše ve škole a v Padově se zabydlí.

Zatímco plánuje život v novém městě, projdou kolem něj dvě dívky: jedna okatá a kudrnatá, druhá s tváří anděla. Když spatří tu druhou, zapomene Lucenzio, co vlastně v Padově chtěl. Amor, bůh lásky, ho zasáhl svým šípem. Slečny ale nejsou samy, provází je jejich otec a dva nápadníci.

„Bianku provdám, až bude z domu tuhle Kateřina," postrčí bohatý obchodník Battista dopředu tu kudrnatou. Oba ženichové se zděsí: vždyť Kateřina má jazyk jako šavli, hotová lítice!

Pan Battista poprosí oba nápadníky, zda by mu pro slečny nesehnali domácího učitele hudby a poezie, rozloučí se s pány a vede si dcery domů. Bianka ladně kráčí náměstím, dobře ví, že za ní celá Padova mlsně hledí. Zato Kateřina rázně dupe kramflíčky. To tak, ztrácet tu čas s hloupými ženichy!

Lucenzio docela ztratil hlavu: studium ať jde k čertu,
chce se co nejdřív oženit s tou plavovlasou kráskou.
Dostane nápad: jeho sluha Tranio je vzdělaný,
může se vydávat se za Lucenzia a naoko se
dvořit Biance. Lucenzio mu navlékne svoje
panské šaty a sám si vezme ošuntělý
Traniův kabát: z pána je rázem chudý učitel.
Tak se k Biance dostane mnohem blíž
než oba její vážení nápadníci.

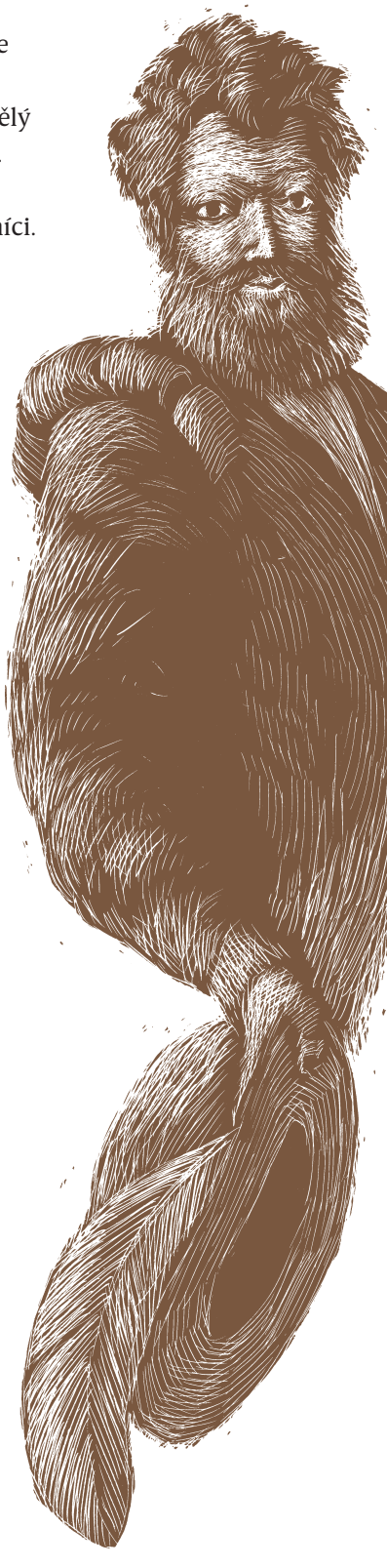

Chlapík z Verony

Za Hortensiem, nápadníkem krásné Bianky, přijel z Verony jeho přítel Petruccio. Hledá si v Padově nevěstu; nemusí být moc krásná, spíš bohatá. Hortensio se zaraduje: jedna taková tu je, jenomže je hubatá, nikdo ji nechce. To však Petruccia neodradí, hned chce jít do jejího domu na námluvy.

Hortensio se k příteli připojí jako domácí učitel hudby, v otrhaných šatech, s loutnou přes rameno. Cestou se přátelé srazí s Hortensiovým sokem, vede s sebou učitele poezie. Není to nikdo jiný než Lucenzio v převleku.

Než dojdou k Battistovu domu, doběhne je přestrojený Tranio a smekne baret: „Pánové, kde najdu dům Battista Minoly? Jsem Lucenzio z Pisy a chci se ucházet o ruku jeho dcery Bianky."

„Už jsem se lekl, že si hodláte namlouvat Kateřinu, to bych vás věru hnal!" zadupe Petruccio. „Nemůžu se dočkat, až ji poznám."

Dračice a kohout

Dům pana Battisty má žlutou omítku a zelené okenice. Z dlážděného dvora vedou schody do patra. Nahoře, v ložnici obou sester, se dnes rozléhá vřískot a křik.

„Au! Nemačkej mi ruku!"

„Pustím tě, až mi odpovíš! Řekni, kterého chceš? Bubřinu Hortensia, nebo páprdu Gremia?" kroutí Kateřina sestře ruku za zády. Ale Bianka nechce ani jednoho, přece jí Kateřina nebude závidět ty ubožáky?!

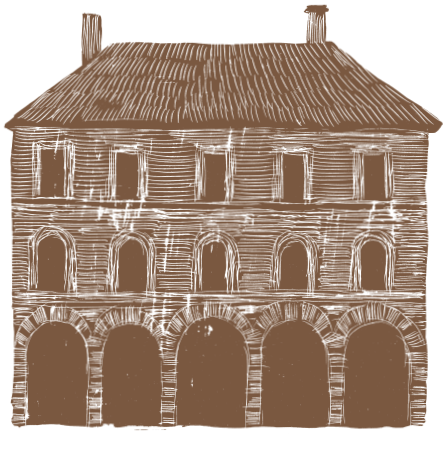

Do ložnice vtrhne otec, Kateřinu okřikne, Bianku si přivine na prsa a utírá jí slzy. Kateřina se zamračí: Všichni jen Bianka, Biančička. A co já?! Kdo obejme mě?

Dole na dvoře zahlaholí hlasy ženichů a Petruccio volá do patra: „Rád bych viděl vaši Kateřinu. Až ve Veroně se o ní povídá, jak je milá a skromná, uctivá a stydlivá!“

Otec vyjde na pavlač, Kateřina zůstane schovaná za sloupem a mračí se: Co to o mně ten člověk vykládá?!

„Vedu vám učitele hudby,“ zamává Petruccio kloboukem, a postrčí dopředu převlečeného Hortensia. Pak se ale hned začne vyptávat, jaké věno vlastně Kateřina dostane? S panem Battistou se chvíli dohadují, vždyť jsou oba obchodníci, ale brzy si plácnou. Kateřina se konečně bude vdávat!

Kateřina už nedokáže ovládnout zvědavost, jak vypadá její ženich.

„Tady jsi, Kačenko!“ vítá ji Petruccio.

„Pro vás jsem Kateřina!“

„Nepovídej. Jistě ti říkají Káčo, Katko, Katuško. Pro mě jsi Kačenka, chci si tě vzít. Dej mi pusu.“

„Spíš vám dám přes pusu, vy hrubiáne,“ a udeří Petruccia do tváře.

Petruccio ji chytí do náručí a políbí: „Jak jsi milá a zdvořilá! Podám si všechny, kdo říkali, že kulháš a šilháš. Jsi k nakousnutí!“

Kateřina si pomyslí: Snad tatínek nechce, abych si vzala tohohle sprosťáka?

Petruccio chytí Kateřinu kolem ramen: „Vy jste se v Kačence tolik pletli. Je tak sladká a milá. Skočím si do Benátek pro pěkné šaty a pro prstýnky. V neděli budu zpátky a bude veselka!“

Battista se slzami v očích objímá Petruccia, zato Kateřina se nezmůže na slovo. Otočí se na patě a vztekle zamíří nahoru do pokoje.

Učitelé k pohledání

Chystá se svatba, Kateřina dohlíží na služebné, které jí skládají výbavu. Život se jí změnil tak rychle, že skoro zapomíná být hubatá.

Zato Bianka si užívá pozornosti hned dvou učitelů najednou. Učitel poezie otevřel knihu a předčítá. Za každým veršem šeptne Biance svoje vyznání. Bianka ho pozorně poslouchá a dívá se mu do očí: jsou modré a upřímné, zdá se, že mladík mluví pravdu. Konečně ženich, který stojí za řeč. A říká, že ve skutečnosti není vůbec žádný chudák. Tím líp!

(strana 15, Dračice a kohout)

Kateřina udeří Petruccia přes tvář.
Petruccio se ale nedá:

„Ještě jednou a naplácám ti, věř mi!“
„Plácáte nesmysly. Vy že jste šlechtic?
Kavalír nikdy neuhodí dámu,
když nechce ztratit svoje dobré jméno.“
„Ne ztratit! Já ti ho chci, Kačko, dát.“
„Ko ko ko dák! Vy jeden kohoute!“
„Jestli jsem kohout, buď mou slepičkou.“
„Naštěstí nejsem slepá, kapoune.“
„Kačenko, netvař se tak kysele.“
„Když vidím padavče, nemůžu jinak.“
„A kde ho vidíš? Tady žádné není.“
„Ale je.“
„Tak mi ho ukaž.“
„Nemám zrcadlo.“
„Ty myslíš mě?“
„Tak mladý, a tak bystrý.“
„Mladý a silný, abych na tě stačil.“
„A už tak sešlý.“
„Žalem.“
„Vaše starost.“
„Tak buď mojí i ty! Mně neutečeš.“
„Pusťte mě! Nevidíte, že
mám vztek?“

Zatímco si Bianka špitá s učitelem poezie, pan Battista se dohaduje s jejími nápadníky. Gremio s tím bohatým mladíkem z Pisy se předhánějí, kdo je zámožnější. Trumfují se, jako by hráli karty v hospodě: dům v Padově přebily čtyři Lucenziovy zařízené domy v Pise. Gremiův statek na venkově přebila Lucenziova renta ze zámořského obchodu.

Konec hádek! Bianku dostane Lucenzio, ale pan Battista by se před zásnubami ještě rád setkal s jeho otcem, aby podepsali svatební smlouvu.

Zklamaný Gremio se šourá domů. Pohořel i Hortensio přestrojený za učitele: jeho tajné prosby o přízeň Bianka odmítla.

Z ostudy kabát

Nadešel den Kateřininy svatby. Nevěsta stojí nachystaná pod schody, věneček na hlavě. Neví, jestli má být ráda nebo si zoufat. Za chvíli z ní bude vdaná paní, jenomže za toho krobiána Petruccia.

Ženich vstoupí do domu. Kalhoty má vyhrnuté nad kolena, u pasu rezavý meč, každou botu jinou, punčochy srolované. Jeho sluha je ověšený fábory, na hlavě starou hučku. Pan Battista měl před chvílí strach, že ženich nepřijede, ale tohle je snad ještě horší. Nabídne Petrucciovi, že mu půjčí něco slušného na sebe.

„Kačenka si bere mě, ne moje šaty," odsekne Petruccio. Popadne zkoprnělou Kateřinu za ruku a rovnou do kostela. Hosté za nimi, průvod se zastaví až před oltářem.

Kněz všechny přivítá a spustí dlouhou řeč.

Kateřina by nejraději utekla. Petruccio s ní každou chvíli zacloumá, ani farář neví, čí je, ženich ho docela vyvádí z míry. Pak přijde hlavní otázka: „Bereš si zde přítomnou Kateřinu Minolovou za ženu?"

„No jasně, kruci!" vyštěkne ženich, až knězi upadne bible. Když se pro ni sehne, Petruccio se po něm ožene. Kostelníka obviní, že kouká po Kateřině, a hodí mu na hlavu košík svatebních koláčků.

„A teď chci pusinku, aby to mlasklo, ženuško moje," přitáhne si Petruccio Kateřinu k sobě. Taková ostuda!

Všichni už se těší, že tu hanbu z kostela spláchnou na hostině dobrým vínem. Ale Petruccio přikáže Kateřině, aby se rozloučila: je čas jet domů. Kateřina ale nedbá a pokyne hostům, aby se posadili ke stolu.

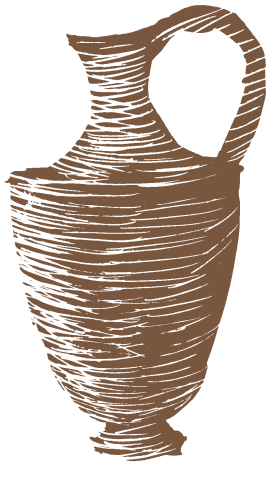

Petruccio souhlasí: „Poslechněte přece
moji ženu a usaďte se za stůl.
My, Káčo, jedeme! Moje žena mi teď patří.
Chcete mi snad bránit, abych ji vzal s sebou?!"
Petruccio si přehodí Kateřinu
přes rameno a vyběhne ven.
Pan Battista s úlevou pozve hosty k obědu:
Kateřina je z domu.

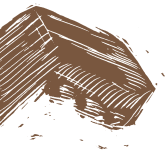

Krocení saně

Nevěsta jede do nového domova. Petruccio ji posadí na starou herku a dělá, že neslyší, jak Kateřině hlady kručí v břiše. Zchátralé kobyle se náhle podlomí nohy a padne uprostřed cesty. Převalí se na bok a skřípne pod sebou nevěstu.

Kateřina volá o pomoc. Petrucciův sluha ji vytáhne, jak teď ale nevěsta vypadá! Bláto i za ušima, sukni zválenou, vlasy zplihlé. Petrucio se rozčílí a mlátí sluhu hlava nehlava.

„Sluha přece za nic nemůže," zastává se ho Kateřina.

Petruccio jí dá zapravdu a pošle sluhu napřed, aby nechal připravit něco k jídlu. Kateřině se uleví: konečně se něčeho nají.

Když dorazí do domu, Petruccio se rozvalí v křesle a huláká na čeleď. Sloužící se seběhnou: jeden s vytaženým podolkem, druhý bez boty, třetí v ohořelé čepici. Zouvají Petrucciovi škorně a pán každého sluhu s klením nakopne. Kateřina jen obrací oči k nebesům: Matko Boží, koho jsem si to vzala?!

Konečně nesou jídlo, ale pán hodí mísu po sluhovi: „Tohle jíst nebudu! Maso je spálené! Budeme se postit, vždyť je to zdravé. Kačenko, alou do postele!"

Kateřina se vleče hlady a únavou, ale trápení ještě není konec. Postel prý je špatně ustlaná! Petruccio hází polštáři a pokrývkami, raději budou spát na zemi. Takhle si Kateřina svou svatební noc nepředstavovala ani v tom nejdivočejším snu!

Ruka v rukávě

Hortensio den za dnem špehuje Bianku, až konečně zjistí, proč ho odmítla: Má pletky s jiným! Načapal ji s učitelem poezie. Přestrojenému Traniovi, kterého pokládá za Lucenzia z Pisy, se svěří, že si raději vezme vdovu ze sousedství. Vlastně je ta dáma skoro stejně pěkná jako Bianka.

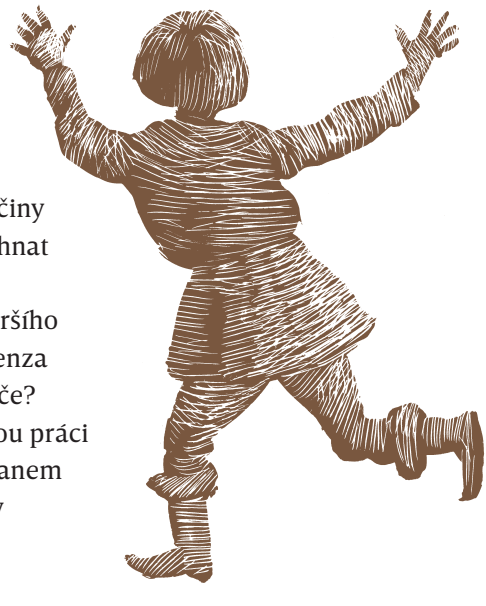

Pravý Lucenzio zatím sklízí Biančiny polibky. Teď ještě potřebuje někde sehnat falešného otce – to však nedá šibalu Traniovi velkou práci: přemluví postaršího pocestného, aby sehrál roli otce Vincenza z Pisy. Kdo by si nechtěl hrát na boháče? Sepsat svatební smlouvu nedalo velkou práci a pan Battista si plácne s nepravým panem Vincenzem: manželem krásné Bianky se stane Lucenzio.

Šaty nedělají člověka

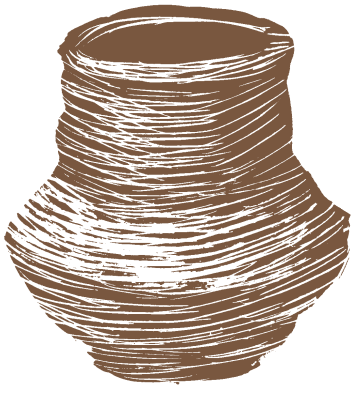

Teď zase Hortensio oplatí návštěvu Petrucciovi. V jeho domě je ale nehorázný rámus! Tropí ho pán, už zase hází jídlem. Poslední mísu zachrání Hortensio.

Kateřina si k němu přisedne a rychle uždibuje z pečínky, aby se alespoň trochu najedla: „Nemáte představu, jak mě tu moří. Mám hrozný hlad a nespím celé noci."

Petruccio se chystá s Kateřinou navštívit jejího otce. Nechal proto ženušce ušít nové šaty. Krejčí pyšně rozkládá svůj výtvor: šaty podle poslední módy, s pěkně prostřihovanými rukávci. Kateřina se k nim blaženě vrhne.

Petruccio ale šaty popadne a trhá je na kusy. Čouhá z nich prádlo! Přece nedovolí své ženě, aby nosila tak necudný oděv. Vystrčí krejčího za dveře a vrátí se ke Kateřině: „Tělu nedává cenu jeho obal, ale duše, která dřímá uvnitř. Kačenko, mám tě rád i v tvých starých šatech!"

Kateřina neví, jestli slyšela dobře? Manžel říká, že ji má rád!

Blíží se poledne a Petruccio všechny popohání, aby vyrazili, dokud svítí úplněk. Kateřina žasne, vždyť venku přece pálí slunce.

Znovu začne kázání: Manželka nevěří vlastnímu muži?

Nikam se nepojede! Kateřina raději rychle mění názor: „Máš pravdu, muži. Je to luna, když říkáš. Jen už pojeďme."

Petruccio znovu vybuchne: Jak může Kateřina mluvit o měsíci, když venku pálí slunce? Má snad vlčí mhu?

Kateřina jen odevzdaně sklopí hlavu.

Ano, manžel má pravdu, je bílý den.

Konečně Petruccio zavelí k odjezdu. Hortensiovi se přítelovy metody velice zamlouvají. Až se ožení, vezmu si z nich příklad.

Kateřina se cestou drží vzadu. Nepřestává myslet na Petrucciova slova. Opravdu ji má rád?

Kdo je kdo?

Lucenziovu svatební smlouvu podepsal nepravý otec, proto mu sluha Tranio pro jistotu zařídí tajný svatební obřad i svědky. Teď už Lucenziovi Bianku nikdo nevezme.

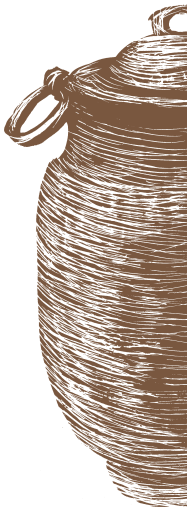

Těsně před Padovou se k Petrucciovi a Kateřině připojí starší pán. Společně vjedou do města a stařec se začne shánět po studentu Lucenziovi. Z jeho domu zní rozverný hlahol. Život studentský, život veselý, pomyslí si starý pán a zavolá nahoru, že dorazil Lucenziův otec z Pisy.

Z okna se vykloní falešný pan Vincenzo: „Otec Lucenzia jsem já a ty jsi pěkný podvodník!"

Pravý Vincenzo není schopen slova. Korunu všemu nasadí sluha Tranio: přijde v šatech jeho syna!

„Co jste provedli mému Lucenziovi?! Snad jste mi ho nezabili?!" zděsí se pravý pan Vincenzo.

Nepravý Vincenzo volá stráže, ulicí se rozléhá křik, lidé se sbíhají, přichází i pan Battista. Rvačka je na spadnutí, ale tu se konečně objeví Lucenzio. Z kostela si vede manželku a rozplývá se štěstím.

Pravý pan Vincenzo běží k synovi: „Tady jsi! Musíš mi to vysvětlit!“

Lucenzio padne na kolena a prosí otce o odpuštění: Všechno udělal jen z veliké lásky k Biance. Právě se s ní oženil.

Biančina otce snoubenci svou tajnou svatbou nepotěšili, ale pan Vincenzo je šťastný: jeho syn je naživu. Teď se konečně skuteční otcové domluví na skutečné svatební smlouvě. Lidé se rozcházejí, ulice utichá.

Petruccio s Kateřinou celé divadlo pozorovali a dobře se bavili. Teď osaměli.

„Kačenko, polib mě,“ zavelí Petruccio.

„Tady, na ulici?“ diví se Kateřina.

„Jestli se za mě stydíš, tak pojedeme domů,“ obrátí se Petruccio směrem k městské bráně.

„Nestydím,“ vydechne Kateřina a dlouze manžela políbí.

Poučení od poučené

V Lucenziově padovském domě se sešli všichni přátelé: Bianka, oba otcové, Petruccio s Kateřinou i Hortensio se svou vdovou.

Víno teče proudem a vedou se řeči moudré i nemoudré. Ženy se stáhly do vedlejší místnosti, zatímco muži se kolem stolu dohadují, který z nich to schytal nejhůř. Všichni se shodnou, že největší peklo se ženou má určitě Petruccio. Vždyť Kateřina je učiněná saň.

Petruccio se jen zasměje: „Uvidíme! Zavolejme sem naše ženy a která přijde bez řečí, ta miluje nejvíc.“

První vzkaz přišel od Bianky. Prý nemá čas.

Podruhé přijde sluha s odpovědí Hortensiovy vdovy: „Prý si máte, pane, pro ni přijít sám.“

Pánové už se těší, s čím dorazí sluha od hubaté Kateřiny. Ta však přijde sama: „Miláčku, cos potřeboval?“

Petruccio jí přikáže, aby přivedla Bianku i Hortensiovu manželku. A kdyby nechtěly, ať je přivleče třeba za ucho. Během chvíle se Kateřina vrátí a vede obě nevěsty. Moc se jim nechce, vzpouzejí se a brání. Kateřina s nimi smýkne a založí si ruce v bok: „Zřejmě si nehodláte zasloužit lásku svých manželů. To oni vám dávají oporu a domov. Vy jim máte oplácet svou něhou a oddaností.“

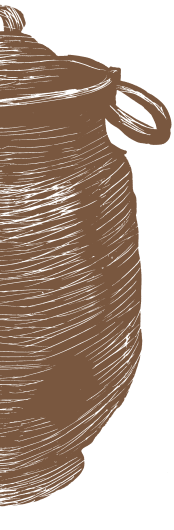

Petruccio vyskočí od stolu a políbí Kateřinu: „Přeju vám, pánové, hodně sil. Ženili jsme se tři, ale z nás jediný já jsem vyhrál.“

(strana 21, Poučení od poučené)

Kateřina smýkne oběma nevěstami do sálu,
založí si ruce v bok a spustí:

„Tvůj muž tě chrání, drží při životě,
on je tvá hlava, tvoje dobrá vláda,
stará se o tebe, své tělo ničí
tíživou prací na moři či zemi,
bdí v noci při bouřích a mrzne ve dne,
zatímco ty jsi doma v bezpečí,
a nechce za to od tebe nic víc
než trochu lásky, krásy, poslušnosti.

Stydím se za ženy, které tak hloupě
jdou válčit tam, kde mají žebrat o mír,
poroučet chtějí, vládnout, rozkazovat,
když mají sloužit, milovat a mlčet.
Proč naše těla jsou tak slabá, křehká,
neschopná na bedra vzít tíhu světa
než proto, aby vnější podoba
ladila s křehkým, láskyplným nitrem!

Pryč tedy s naší planou odvahou
a poklekněme muži u nohou.
Já s pokorou odhodím svoji zbraň,
šlap po mně, chceš-li. Tady je má dlaň.“

Kateřina Aragonská

Ženy to neměly lehké, natož královny

V přímém protikladu k závěru našeho příběhu jako by byl osud slavné královny Alžběty I., která usedla na anglický trůn pět let před narozením Williama Shakespeara.

Zhruba šedesát let před tím přivezli do Anglie španělskou princeznu Kateřinu. Její matka Isabela vyhnala ze Španělska Maury, a tak zemi sjednotila.

Pak povolila kartografu Kryštofu Kolumbovi hledat novou cestu do Indie.

Díky těmto třem jejím činům se Španělsko stalo světovou velmocí.

Princeznu Kateřinu v Anglii provdali za Artura, následníka trůnu. Princ Artur, a brzy nato i jeho otec, ale zemřeli. Na trůn nastoupil králův mladší syn Jindřich VIII. a prosadil si sňatek s mladou vdovou, kterou už léta tajně miloval.

I zamilovaný král však potřebuje mužského potomka, jemuž by jednou předal korunu. Kateřina mu porodila dceru Marii, Jindřich však toužil po synovi. Zamilovanost ho pozvolna opouštěla a on začal kroužit kolem krásné dvorní dámy Anny Boleynové. Ta ho donutila, aby se královny Kateřiny zbavil potupným rozvodem. Papež nechtěl rozvod povolit, král proto odtrhl Anglii od katolické církve a sám se stal hlavou církve nové – anglikánské. Z této pozice si rozvod povolil a potvrdil.

Anna Boleynová byla korunována na královnu v pokročilém stupni těhotenství. Věřila, že králi porodí syna. Mýlila se: 7. září roku 1533 přivedla na svět královu druhou dceru. Toho dne se narodila jedna z největších panovnic historie, královna Alžběta I., za jejíž vlády William Shakespeare žil a tvořil.

Anna Boleynová

Král se od Anny syna nedočkal, a tak se jí zbavil ve vykonstruovaném procesu. Dal ji popravit a pár dnů na to se oženil potřetí.

Nová královna Jana Seymourová byla nevýrazná a poddajná, dala však Jindřichovi syna; Edvardovo narození zaplatila životem.

Jana Seymourová

Anna Klevská

Čtvrtá Jindřichova žena byl omyl. Portréty lhaly, princezna měla jizvy po neštovicích a anglicky neuměla ani slovo. Jindřich ji královsky vyplatil a rozvedli se.

Pátá žena, Kateřina Howardová byla krásná a jiskrná, ale starému králi se nedokázala vášnivě oddat. Proto na ni vytáhl s podezřením z nevěry, ostatně daleko od pravdy nebyl.

Podezřelí muži byli mučeni a sťati, i královnina hlava padla na popravišti.

Kateřina Howardová

Jindřicha přežila až jeho šestá žena, Kateřina Parrová, praktická a kultivovaná dáma. Přilnula k malé princezně Alžbětě a zajistila jí dobré učitele. Královnina péče o nevlastní dceru přinesla plody: mladá princezna prý za den přečetla více řeckých textů než kdejaký učenec za celý týden.

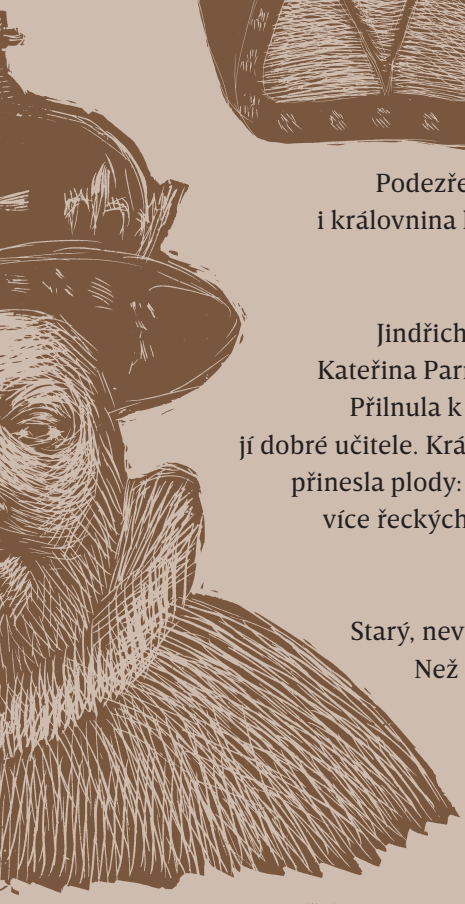

Jindřich VIII.

Starý, nevyzpytatelný a nemocemi prolezlý král Jindřich zemřel. Než odešel z tohoto světa, zajistil svým dětem nástupnictví na trůn: první na řadě byl syn Edvard. Pokud by zemřel bez potomků, měla nastoupit Marie. A pokud ani ona nebude mít děti, pak na trůn usedne Alžběta.

Kateřina Parrová

Přesně takhle se nakonec všechno událo, ale události se průběžně komplikovaly kvůli ctižádosti některých šlechticů. S královnou vdovou, Kateřinou Parrovou, se oženil pan Thomas Seymoure. Čekal s ní dítě, ale to mu nebránilo, aby obtěžoval mladičkou princeznu Alžbětu, která v té době žila v jejich domě. Kateřina Parrová zemřela na poporodní komplikace a Seymoure chtěl zůstat trůnu nablízku, zatoužil tedy po Alžbětě. Jeho záměr byl však vyzrazen a Seymoura popravili.

Edward VI.

Když zemřel mladý Edvard VI., vévoda John Dudley protlačil na trůn namísto dcery Jindřicha VIII. jeho neteř. Mladičká královna Jane Greyová však vládla pouhých devět dní. Desátého dne přitáhla do Londýna princezna Marie v doprovodu dvou tisíc ozbrojenců a chopila se vlády.

Po celé dětství byla odstrkovaná, v živé paměti měla citové a manželské kotrmelce svého královského otce. Není divu, že se chtěla pomstít za všechna příkoří. Anglický lid stál kdysi na její straně, ale po několika týdnech vlády jí začal říkat Krvavá Marie.

Jana Greyová

Nevinnou Janu Greyovou, která byla jen loutkou v rukách ctižádostivého vévody, dala setnout a popravila i vévodu. Pak se provdala za španělského panovníka Filipa II., a tím popudila mnoho Angličanů, protože svým sňatkem dostala zemi do područí cizí velmoci.

Marie I.

Alžběta neprožila dětství o nic radostnější než Marie, byla však prozíravější, praktičtější a vzdělanější. Byla trpělivá a učila se z každé situace. V nejisté době bojů o trůn se držela stranou a to se jí vyplatilo. Krvavá Marie neměla potomky, a tak když zemřela, měla Alžběta cestu k trůnu volnou.

Korunovace Alžběty se konala v lednu roku 1559. Mladá královna dostala mnoho nabídek k sňatku, a to od hlav tak mocných zemí, jako byly Španělsko nebo Francie. Nikdy je však nepřijala, aby nemusela podléhat jiné vůli než své vlastní. Pro historii tak zůstala ztělesněním svobodné ženské mysli. Její vláda je dodnes nazývána Zlatým věkem Anglie.

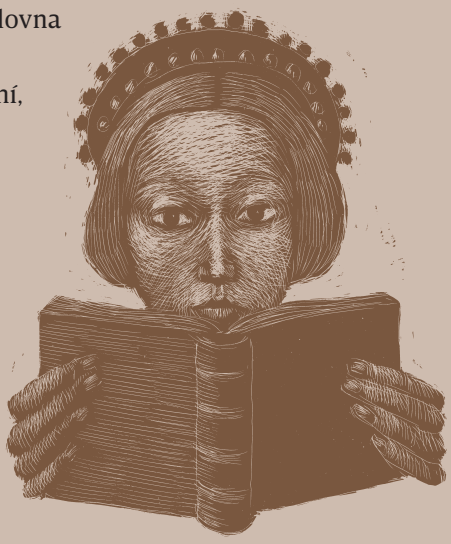

Alžběta I.

závěr

William Shakespeare umírá v samém závěru renesančního období.

Končí doba, která do evropské kultury vnesla prolínání středověkých křesťanských hodnot s odkazem starověké kultury. Tato doba povzbudila a potvrdila vznik nových proudů v křesťanství, položila základy novodobé vědy, obohatila Evropu o objevy nových území. Přinesla i hrozbu osmanských výbojů z východu světadílu.

V Shakespearově době se uzavírá renesanční kvas myšlenek i uměleckého hledání. Sílí nesmiřitelnost mezi křesťanskými proudy, sílí nepokoje v anglické společnosti. Evropa se řítí do třicetiletého válečného konfliktu, brání se útokům Osmanů, doutnají vzpoury. Blíží se předěl, který posune celý světadíl do nového období.

Renesanční anglické drama, jehož nejvýznamnějším představitelem je William Shakespeare, k nám však přes vzdálenost čtyř set let září jako slunce na dobové rytině. V jeho paprscích se hřejí postavy zamilovaných dvojic, služek i královen, bojovníků i intrikánů – celý Shakespearův svět.

Největší dramatici, 1. svazek

William Shakespeare

12 převyprávěných her v historických souvislostech

S použitím překladu *Jiřího Joska* převyprávěla,
historickými vstupy doplnila a ilustrovala *Renáta Fučíková*
Odborná revize *PhDr. Zdeněk Vybíral, Ph.D.*
Grafická úprava *Filip Heyduk* (Heyduk, Musil & Strnad s.r.o.)
Sazba *Ondřej Fírek* (Heyduk, Musil & Strnad s.r.o.)
Odpovědná redaktorka *Radka Fialová*

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2016 jako svou 1529. publikaci
Vydání první. AA 7,3. Stran 208
Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.
Doporučená cena 398 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-740-3